

معاونت پژوهش و فناوری

به نام خدا

مشور اخلاق پژوهش

بیاری از خداوند سبحان و اعتماد به این که عالم محضر خداست و بهاره ناظر بر اعمال انسان و به منظور پاس داشتن مقام بلند دانش و پژوهش و نظریه اهمیت جایگاه دانشگاه در اعتلای فرهنگ و تمدن بشری، ماد انبویان و احصاء هیات علمی واحد های دانشگاه آزاد اسلامی متعهد می گردیم اصول زیر را در انجام فعالیت های پژوهشی مد نظر قرار داده و از آن تخلفی نکنیم:

- ۱- اصل برانست: التزام بر برانست جویی از حرکت ز رفتار غیر حرفه ای و اعلام موضع نسبت به کسانی که حوزه علم و پژوهش را به مثابه های غیر علمی می آلائند.
- ۲- اصل رعایت انصاف و امانت: تعهد به اجتناب از حرکت جانب داری غیر علمی و حفاظت از اموال، تجهیزات و منابع در اختیار.
- ۳- اصل ترویج: تعهد به رواج دانش و اسامه نتایج تحقیقات و انتقال آن به بکاران علمی و دانشجویان به غیر از مواردی که منع قانونی دارد.
- ۴- اصل احترام: تعهد به رعایت حریم ها و حرمت ها در انجام تحقیقات و رعایت جانب تقد و خودداری از حرکت حرمت شکنی.
- ۵- اصل رعایت حقوق: التزام به رعایت کامل حقوق پژوهشگران و پژوهشگران (انسان، حیوان و نبات) و سایر صاحبان حق.
- ۶- اصل رازداری: تعهد به صیانت از اسرار و اطلاعات محرمانه افراد، سازمان ها و کشور و کلیه افراد و نهاد های مرتبط با تحقیق.
- ۷- اصل حقیقت جویی: تلاش در راستای پی جویی حقیقت و وفاداری به آن و دوری از حرکت پنهان سازی حقیقت.
- ۸- اصل مالکیت مادی و معنوی: تعهد به رعایت کامل حقوق مادی و معنوی دانشگاه و کلیه بکاران پژوهش.
- ۹- اصل منافع ملی: تعهد به رعایت مصالح ملی و در نظر داشتن به پیشبرد و توسعه کشور و کلیه مراحل پژوهش.

دانشگاه آزاد اسلامی

واحد تهران مرکزی

دانشکده هنر و معماری / گروه ارتباط تصویری

پایان نامه جهت دریافت درجه کارشناسی ارشد M.A

گرایش: تصویرسازی

عنوان:

تصویرسازی برای کودکان نابینا

استاد راهنما:

جناب آقای دکتر سید کمال حاج سید جوادی

استاد مشاور:

سرکار خانم دکتر مهتاب مبینی

پژوهشگر:

مرجان ترنج هفشجانی

تابستان ۱۳۹۱

تقديم به تمام روشندان سرزمينم

با تشکر و قدردانی از اساتید محترم

جناب آقای دکتر سید کمال سید جوادی

سرکار خانم دکتر مهتاب مبینی

تهدنامه اصالت پایان نامه کارشناسی ارشد

اینجانب مرجان ترنج هفشجانی دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد ناپیوسته به شماره دانشجویی ۸۸۰۶۵۱۵۲۰۰۰ در رشته تصویرسازی که در تاریخ ۹۱/۶/۱۹

از پایان نامه خود تحت عنوان: تصویرسازی برای کودکان نابینا

بدینوسیله متعهد می شوم:

۱- این پایان نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه، کتاب، مقاله و ...) استفاده نموده ام، مطابق ضوابط و رویه های موجود، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست ذکر و درج کرده ام.

۲- این پایان نامه قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی هم سطح، پایین تر یا بالاتر در سایر دانشگاهها و موسسات آموزش عالی ارائه نشده است.

۳- چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هرگونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و ... از این پایان نامه داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.

۴- چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را بپذیرم و واحد دانشگاهی مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدارک تحصیلی ام هیچگونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی:

تاریخ و امضا:

بسمه تعالی

در تاریخ: ۹۱/۶/۱۹

دانشجوی کارشناسی ارشد خانم **مرجان ترنج هفشجانی** از پایان‌نامه خود دفاع نموده و با نمره **۱۸ تمام** به حروف **هجده تمام** و با درجه عالی مورد تصویب قرار گرفت.

امضاء استاد راهنما

بسمه تعالی
 دانشگاه آزاد اسلامی - واحد تهران مرکزی
 دانشکده هنر و معماری

XX

(این چکیده به منظور چاپ در پژوهش نامه دانشگاه تهیه شده است)

نام واحد دانشگاهی: تهران مرکزی	کد: ۱۰۱	کد شناسایی پایان نامه: ۱۰۱۶۰۱۱۶۹۰۱۰۲۶
عنوان پایان نامه: تصویرسازی برای کودکان نابینا		
نام و نام خانوادگی دانشجوی: مرجان ترنج هفشجانی	شماره دانشجویی: ۸۸۰۶۵۱۵۲۰۰۰	تاریخ شروع پایان نامه: ۹۰/۱۲/۳
رشته تحصیلی: ارتباط تصویری	استاد / استادان راهنما: جناب آقای دکتر سیدکمال سیدجوادی	تاریخ اتمام پایان نامه: ۹۱/۶/۱۹
استاد / استادان مشاور: سرکار خانم دکتر مهتاب مبینی	آدرس و شماره تلفن: تهران-تهرانپارس-م پروین-خ ۱۹۶ شرقی-خ آذری-پ ۱۷۷-واحد ۸	
تلفن: ۰۹۱۳۱۰۸۳۳۹۲		
<p>چکیده پایان نامه (شامل خلاصه، اهداف، روشهای اجرا و نتایج به دست آمده):</p> <p>حس بینایی یکی از بارزترین حواس آدمی ست که بنیادی ترین وظایف را بر عهده دارد و معلولیت آن به همراه محدودیت هایی جدی برای شخص و خانواده آن خواهد بود. ادراک یک کودک نابینا ممکن است بر اساس درون داده های حسی سایر حواس به غیر از بینایی باشد واضح است که تجارب یادگیری کودکان نابینا به طور معنی داری به خاطر فقدان بینایشان محدود است. برای کسب استقلال جسمی و اجتماعی فرد نابینا، مسلط شدن بر محیط از اهمیت زیادی برخوردار است. مفهومی که بیش از همه نابینا را با مشکل مواجه می سازد مفهوم فضا و فاصله هاست. در این بین بیش از همه تصویرسازی ذهنی میتواند به درک مفهوم پیرامون به آنها کمک کند. به طور کلی تصویرسازی ذهنی عبارت خواهد بود از بازنمایی ذهنی یک شی یا رویداد غائب.</p> <p>تصویرسازی ذهنی در راس همه تجربه های حسی قرار دارد. اگر قرار باشد کودکان نابینا تجاربی در ارزش های واقعی قابل مقایسه ارزشهای واقعی بینایان به دست آورند باید این تجارب را از طریق مشاهدات لمسی کسب کنند. حس لامسه در واقع یک راه اصلی است که به وسیله آن کودکان نابینا مفاهیم متعددی را کسب میکنند. کتاب های مصور اطلاعاتی را به نابینایان ارائه میکنند که دیگران از راه دیدن به آن می رسند. تصاویر کتاب برای کودکان نابینا نقش چشم، فیلم، عکس و یا هر نوع رسانه تصویری دیگر را بازگو میکند. در سالهای اخیر تلاش هایی برای بالا بردن سواد بصری نابینایان انجام شده است. این رساله سعی دارد با تکیه بر تجربیات سایر پژوهشگران و انجام پژوهشی در زمینه تصویرسازی های برجسته و لمسی تلاشی برای رشد و اعتلای تصویرسازی ذهنی در کودکان نابینا انجام داده باشم.</p>		

نظر استاد راهنما برای چاپ در پژوهش نامه دانشگاه مناسب است تاریخ و امضا

مناسب نیست

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱.....	مقدمه.....
	فصل اول : کلیات طرح
۳.....	۱-۱ بیان مسئله.....
۴.....	۲-۱ هدف های تحقیق.....
۴.....	۳-۱ اهمیت موضوع تحقیق و انگیزش انتخاب آن.....
۵.....	۴-۱ سوالات و فرضیه های تحقیق.....
۵.....	۵-۱ روش تحقیق.....
۵.....	۶-۱ پیشینه پژوهش.....
۵.....	۷-۱ واژه های کلیدی.....
	فصل دوم : نابینایی و ادراک محیط
۷.....	۱-۲ تعاریف و علل نابینایی.....
۹.....	۲-۲ درجه بندی نابینایی.....
۱۰.....	۳-۲ تعریف کم بینایی.....
۱۲.....	۴-۲ سیستم بینایی.....
۱۳.....	۵-۲ زندگی از نگاه هلن کلر.....
۱۴.....	۶-۲ نابینا در جامعه.....
۱۵.....	۷-۲ آمار نابینایان.....

- ۱۶.....۸-۲ دنیای نور یا تاریکی.....
- ۱۷.....۹-۲ نابینایی در طول تاریخ.....
- ۱۸.....۱۰-۲ تاریخچه نابینایی در جهان و ایران.....
- ۱۹.....۱-۱۰-۲ سهم فرانسه.....
- ۱۹.....۲-۱۰-۲ سهم انگلستان.....
- ۲۰.....۳-۱۰-۲ سهم آمریکا.....
- ۲۱.....۴-۱۰-۲ سهم ژاپن.....
- ۲۱.....۵-۱۰-۲ سهم مصر.....
- ۲۲.....۶-۱۰-۲ سهم هندوستان.....
- ۲۳.....۷-۱۰-۲ سهم ایران.....
- ۲۴.....۱۱-۲ تاریخچه آموزش نابینایان در ایران.....
- ۲۷.....۱۲-۲ آموزش و پرورش تلفیقی.....
- ۲۸.....۱۳-۲ تاثیر نابینایی بر تجربه اکتسابی کودک.....
- ۲۹.....۱۴-۲ تاثیر نابینایی بر رشد داخلی کودک.....
- ۳۰.....۱۵-۲ تشخیص اختلال های خاص یادگیری در کودکان کم بینا.....
- ۳۱.....۱۶-۲ ویژگی ها و محدودیت های روان شناختی کودکان نابینا.....
- ۳۳.....۱۷-۲ احساس و ادراک محیط.....
- ۳۴.....۱-۱۷-۲ کودک و شناخت محیط.....
- ۳۸.....۲-۱۷-۲ اطلاعات دریافت شده از محیط.....
- ۳۸.....۳-۱۷-۲ آموزش غلبه بر محیط.....

- ۳۹..... ۱۸-۲ تاریخچه علم احساس و ادراک.....
- ۴۱..... ۱-۱۸-۲ اطلاعات ادراکی.....
- ۴۱..... ۲-۱۸-۲ توانایی های ادراکی.....
- ۴۳..... ۳-۱۸-۲ سیستم ادراکی در یک انسان کامل.....
- ۴۴..... ۴-۱۸-۲ محرک های قابل ادراک نابینا.....
- ۴۶..... ۵-۱۸-۲ احساس و ادراک در عصر حاضر.....
- ۴۹..... ۱۹-۲ نابینا و ادراک زیبایی فضا.....
- ۵۳..... ۱-۱۹-۲ درک مفاهیم مربوط به فضا.....
- ۵۴..... ۲-۱۹-۲ ضعف ادراک بصری زیبایی.....
- ۵۵..... ۲۰-۲ تعادل و جهت یابی.....
- ۵۶..... ۲۱-۲ کسب تجربه از جهان واقعیت.....

فصل سوم : تصویرسازی ذهنی

- ۶۲..... ۱-۳ تصویرذهنی.....
- ۶۴..... ۲-۳ تعریف تصویرسازی ذهنی.....
- ۶۵..... ۳-۳ تصویرسازی ذهنی در نابینایان.....
- ۷۰..... ۴-۳ عوامل موثر در اثر بخشی تصویرسازی ذهنی.....
- ۷۰..... ۱-۴-۳ ماهیت تکلیف.....
- ۷۰..... ۲-۴-۳ قابلیت کنترل.....
- ۷۱..... ۳-۴-۳ سطح مهارت اجرا کننده.....

۷۱	۳-۵ انواع تصویرسازی ذهنی در ناینایان
۷۱	۳-۵-۱ تصویرسازی ذهنی لمسی
۷۲	۳-۵-۲ لمسی ترکیبی
۷۲	۳-۵-۳ لمسی تحلیلی
۷۲	۳-۶ مساله تصویرسازی ذهنی
۷۳	۳-۷ نظریه های تصویرسازی ذهنی
۷۶	۳-۸ شکل گیری نظریه ها در مورد تصویرسازی ذهنی
۷۸	۳-۸-۱ نظریه ی دکارت
۷۸	۳-۸-۲ نظریه برکلی
۷۹	۳-۹ روی آورد های سنتی و معاصر تصویرسازی ذهنی در ناینایان
۷۹	۳-۹-۱ نظریه های سنتی
۸۰	۳-۹-۲ نظریه های معاصر
۸۰	۳-۹-۳ روی آورد های فرنارد
۸۲	۳-۹-۴ روی آورد های سیلوستر
۸۴	۳-۱۰ تاثیر ناینایی بر تصاویر ذهنی
۸۵	۳-۱۱ تصویرسازی ذهنی و تقلید
۸۶	۳-۱۲ تصویرسازی ذهنی و ادراک
۸۹	۳-۱۳ تصویرسازی ذهنی و توجه
۹۰	۳-۱۴ توانایی تصویرسازی
۹۰	۳-۱۵ توانایی مفهوم سازی

- ۹۲.....۱۶-۳ روند تکاملی تصویرسازی و تجسم
- ۹۳.....۱۷-۳ محدودیت تصویرسازی بینایی در نابینایان
- ۹۷.....۱۸-۳ تعریف تصویرسازی شنیداری
- ۹۸.....۱۹-۳ اساس تصویرسازی شنیداری در نابینایان
- ۱۰۰.....۲۰-۳ نقش و کاربرد تصویرسازی شنوایی در نابینایان
- ۱۰۲.....۲۱-۳ تصویرسازی شنیداری و روان درمانگری نابینایان
- ۱۰۴.....۲۲-۳ کاربردهای تقویت تصویرسازی ذهنی شنیداری
- ۱۰۷.....۲۳-۳ کاربرد تصویرسازی صوتی در جهت یابی و حرکت نابینایان
- ۱۰۸.....۲۴-۳ مغز و تصویر سازی های دیداری و شنیداری و زمینه های افتراقی

فصل چهارم : کتاب گویا

- ۱۱۵.....۱-۴ کتاب گویا
- ۱۱۶.....۲-۴ کتاب گویا در جهان
- ۱۱۸.....۳-۴ کتاب گویا در ایران
- ۱۲۱.....۴-۴ کتاب گویا برای کودکان و نوجوانان
- ۱۲۵.....۵-۴ کتابخانه ی فیلکس
- ۱۲۶.....۱-۵-۴ فیلکس چیست ؟
- ۱۲۷.....۲-۵-۴ بسته های فیلکس
- ۱۲۸.....۳-۵-۴ بازخورد
- ۱۳۳.....۶-۴ وسایل کمک آموزشی ویژه

- ۷-۴ کودکان خاص، کتاب های خاص..... ۱۳۵
- ۸-۴ کتاب خاص برای مخاطبان ویژه..... ۱۳۸
- ۹-۴ ادبیات ویژه برای مخاطبان ویژه..... ۱۴۰
- ۱۰-۴ کتاب با شخصیت کودکان ویژه..... ۱۴۴
- ۱۱-۴ معیار های ادبیات ویژه..... ۱۴۵
- ۱۲-۴ وضعیت ادبیات خاص مخاطبان ویژه در ایران..... ۱۴۵
- ۱۳-۴ گروه ویژه در شورای کتاب کودک..... ۱۴۶
- ۱۴-۴ نمونه های ادبیات ویژه..... ۱۴۷
- ۱۵-۴ کمبودها..... ۱۴۹
- ۱۶-۴ استفاده از لمس در شناخت..... ۱۵۰
- ۱۷-۴ لمس کردن..... ۱۵۲
- ۱۸-۴ قصه گفتن به کمک حس لامسه..... ۱۵۶
- ۱۹-۴ کتاب های لمسی - تصویری..... ۱۷۰
- ۲۰-۴ خواندن لمسی..... ۱۷۳
- ۲۱-۴ گرافیک لمسی..... ۱۷۶
- ۲۲-۴ کتاب پارچه ای چیست؟..... ۱۷۶
- ۲۲-۴ - کتاب پارچه ای بسازیم..... ۱۸۰
- ۲-۲۲-۴ کتاب لمسی بسازیم..... ۱۸۰
- ۲۳-۴ الفبای دستی..... ۱۸۱
- ۲۴-۴ خط بریل..... ۱۸۱

۱۸۲.....۲۴-۴-۱ نقش دست ها در بریل خوانی.....

فصل پنجم : تجسم در نابینایان

۱۸۶.....۱-۵ چگونگی طراحی و رنگ نابینایان.....

۱۸۷.....۲-۵ طراحی با استفاده از برجسته نگار.....

۱۸۷.....۳-۵ طراحی به وسیله ی زبان.....

۱۸۸.....۴-۵ شناخت رنگها به وسیله ایجاد بافت.....

۱۸۸.....۵-۵ شناخت رنگها به وسیله کد گذاری.....

۱۸۸.....۶-۵ شناخت رنگه به وسیله حس بویایی.....

۱۸۸.....۷-۵ شناخت رنگها با استفاده از طول موج رنگ.....

۱۸۹.....۸-۵ نقاشی نابینایان.....

۱۹۱.....۹-۵ تصور رنگ.....

۱۹۳.....۱۰-۵ مفاهیم مکان و فضا.....

۱۹۵.....۱۱-۵ درک مکان (فضا) و شکل.....

۱۹۷.....۱۲-۵ ضرورت آموزش هنرهای تجسمی برای نابینایان.....

۲۰۰.....۱۳-۵ نتیجه گیری.....

۲۰۴.....منابع.....

۲۰۷.....کار علمی.....

فهرست تصاویر

عنوان صفحه	
تصویر ۴- ۱	۱۵۶.....
تصویر ۴- ۲	۱۵۷.....
تصویر ۴- ۳	۱۵۹.....
تصویر ۴- ۴	۱۶۰.....
تصویر ۴- ۵	۱۶۱.....
تصویر ۴- ۶	۱۶۱.....
تصویر ۴- ۷	۱۶۲.....
تصویر ۴- ۸	۱۶۳.....
تصویر ۴- ۹	۱۶۴.....
تصویر ۴- ۱۰	۱۶۵.....
تصویر ۴- ۱۱	۱۶۵.....
تصویر ۴- ۱۲	۱۶۶.....
تصویر ۴- ۱۳	۱۶۷.....
تصویر ۴- ۱۴	۱۶۷.....
تصویر ۴- ۱۵	۱۶۸.....
تصویر ۴- ۱۶	۱۶۸.....

تصاویر پروژه عملی

عنوان صفحه

۲۰۹.....	تصویر ۱.....
۲۱۰.....	تصویر ۲.....
۲۱۱.....	تصویر ۳.....
۲۱۲.....	تصویر ۴.....
۲۱۳.....	تصویر ۵.....
۲۱۴.....	تصویر ۶.....
۲۱۵.....	تصویر ۷.....
۲۱۶.....	تصویر ۸.....
۲۱۷.....	تصویر ۹.....
۲۱۸.....	تصویر ۱۰.....
۲۱۹.....	تصویر ۱۱.....
۲۲۰.....	تصویر ۱۲.....
۲۲۱.....	تصویر ۱۳.....

هرکودکی حق دارد کتاب بخواند و در دنیای پهناور کتاب ها زندگی کند . از آنها لذت ببرد و عناصر جدیدی را بشناسد بازی کند و در آنها به جستجو پردازد. در جوامع بشری نابینایی برابر است با محدودیت . نزدیک به یک قرن است که تلاش هایی برای بهبود این محدودیت ها صورت گرفته است. درسالهای اخیر پژوهشگرانی در ایران با ترجمه و نوشتن کتاب هایی سعی بر این داشتند تا این محدودیت ها را از میان بردارند در طی چندین سال گذشته افرادی با تولید کتاب گویا و کتاب های لمسی و نیز اختصاص کتاب خانه هایی مخصوص نابینایان ، در بالا بردن شناخت کودکان نابینا سهم به سزایی داشتند.در ایران نیز رساله هایی در زمینه کتاب های پارچه ای و یا لمسی نگارش شده است . درک ضرورت موضوع مرا به آن داشت تا موضوع پایان نامه خود را تصویرسازی برای کودکان نابینا انتخاب کنم .متاسفانه کتاب های بسیار کمی در ایران وجود دارد که مخصوص کودکان نابینا باشند . کتابهایی هم که کار شده به صورت محدود و در تیراژ پایین و به صورتی که در دسترس همه کودکان نابینا نمیشد.طی چندین ماه پژوهش در مدارس کودکان استثنایی (نابینایان) شاهد ان بودم که نابینایان درک درستی از تصاویر ندارند در صورتی که به راحتی که به راحتی می توان با آموزش هایی کودکان نابینا را از نعمت شناخت و تجسم محیط پیرامون بهره مند کرد .

اگر چه نمیتوان کتمان کرد که این رساله تنها مقدمه است برای تصویرسازی کودکان نابینا است و این رساله را خالی از نقص نمیدانم و امیدوارم برای بر آورده شدن و رفع نیاز خوانندگان و روشندان عزیز ، موثر عمل نموده باشم.

فصل اول

کلیات طرح

۱-۱ بیان مساله

کودک نابینا، با دستانش به شناخت جهانی می پردازد که یک کودک بینا آن را با چشمانش می شناسد. برای این کودکان دانستن جزئیات اشیا بدون آن که آن ها را لمس کنند، دشوار است. لامسه، شنوایی و بویایی، مهم ترین ابزار شناخت برای کودکان کم بینا و نابینا به شمار می روند.

کودکانی که نابینا زاده شده اند زبان و تصویر های ذهنی خود از جهان را بر پایه حس شنوایی و لامسه خود می سازند. کودکان نابینا با تکیه بر این دو حس می توانند به مفاهیم و معانی واژگان دست یابند.

از آنجا که ما در یک جهان دیداری زندگی می کنیم و بیشتر کدهای زبانی با تجربه های دیداری ما در پیوند هستند، بسیاری از کودکان نابینا درک کافی از مفاهیم و معنای واژگانی که از راه گوش فرا می گیرند، ندارند. بیشتر کودکانی که مشکل دیداری دارند، از بینایی اندکی برخوردار هستند. این بسیار مهم است که بدانیم آیا کودکی که از جنبه دیداری ناتوان است می تواند حروف چاپی و تصویرها را حداقل در ابعاد بسیار بزرگ ببیند. کودکان نابینا هیچ شناخت و درک صحیحی از اشکال پیرامون خود ندارد.

کودکان نابینا میتواند با لمس یک سیب تا حدود زیادی به ویژگی های آن پی ببرد. اما در بحث تصویرسازی هنوز کتابی برای نابینایان وجود ندارد که بتوان به صورت کامل و در تیراژ بالا چاپ شود. اکثر کتاب های کار شده برای کودکان نابینا به صورت پارچه ای بوده که از هر کتاب تنها امکان عرضه ی